

Naturkach, N. Ye. "Posyleniia orhanizatsiino-metodychnykh zasad provedeniia bukhhalterskoi ekspertyzy" [Strengthening organizational and methodological principles of accounting expertise]. http://www.nbu.gov.ua/portal//2011_1/9_Natur.pdf

Otenko, V. I., Ponikarov, V. D., and Sierikova, T. N. *Sudova bukhhalteria dlia menezheriv pidpriemstv* [Forensic accounting for enterprise managers]. Kharkiv: INZhEK, 2005.

Ponikarov, V. D. *Sudovo-ekonomichna ekspertyza* [Forensic economic expertise]. Kharkiv: Espada, 2008.

Svitlooka, V. F. "Mistse ekonomichnoi ekspertyzy u sferi ekonomichnykh vidnosyn" [Place economic expertise in the field of

economic relations]. <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/884/1/Світлоока%20В.Ф.%20Місце%20економічної%20експертизи%20у%20сфері%20економічних%20відносин.pdf>

Svitlooka, V. F. "Mistse i rol ekonomichnoi ekspertyzy v sferi derzhavnoho kontroliu ekonomichnoi diialnosti" [Place and role of economic expertise in the field of state control of economic activity]. <http://www.economy.nayka.com.ua>

Sharmanska, V. M., Sharmanska, S. O., and Holovko, I. V. *Sudova bukhhalteria* [Forensic accounting]. Kyiv: TsUL, 2008.

УДК 657.632.2

БАЛАНСИ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

© 2015 МЕЛЬНИК З. Ю.

УДК 657.632.2

Мельник З. Ю. Балансы предприятий та их фальсификации: исторический аспект

Метою статті є дослідження історичного аспекту причин, способів та наслідків фальсифікації інформації у звітності, особливо балансу. Це пов'язано з тим, що в компаніях багатьох країн світу існують «подвійні» бухгалтерії, де приховується фальсифікація показників звітності і витрати, занижуються податкові платежі, відкриваються «чорні» готівкові каси, виплата заробітної плати відбувається без відповідних нарахувань. У статті проаналізовано думки вчених різних періодів, їх ставлення до фальсифікації бухгалтерських даних, причини та наслідки їх впровадження. На сьогоднішній день існують досить витончені прийоми фальсифікації обліку та звітності. З цією метою наприкінці року проводять безліч фіктивних операцій, які змінюють діяльність підприємства на стан, який потрібен власнику. Вірогідність виявлення шахрайства у фінансовій звітності компаній, як показує практика, невелика. Відсутня і сувора відповідальність за подібні діяння. У результаті шахрайство у фінансовій звітності стає вибором чималою числа компаній. У зв'язку з цим обґрунтована актуальність здійснення контролю над правдивістю та точністю відображення бухгалтерських даних у фінансовій звітності, зокрема, за допомогою проведення комплексних досліджень у даному напрямі, у т. ч. і з пошуку додаткових індикаторів, які вказують на наявність шахрайства у фінансовій звітності.

Ключові слова: баланс, фальсифікація, вуалювання, історичний аспект.

Табл.: 1. **Бібл.:** 15.

Мельник Зоряна Юрївна – здобувач, кафедра бухгалтерського обліку і аудиту, Національний університет біоресурсів і природокористування України (вул. Героїв Оборони, 15., Київ, 03041, Україна)

E-mail: ktg8@yandex.ru, Olja620@ukr.net

УДК 657.632.2

Мельник З. Ю. Балансы предприятий и их фальсификации: исторический аспект

Целью статьи является исследование исторического аспекта причин, способов и последствий фальсификации информации в отчетности, особенно баланса. Это связано с тем, что в компаниях многих стран мира существуют «двойные» бухгалтерии, где скрывается фальсификация показателей отчетности и расходы, занижаются налоговые платежи, открываются «черные» наличные кассы, выплата заработной платы происходит без соответствующих начислений. В статье проанализированы мнения ученых разных периодов, их отношение к фальсификации бухгалтерских данных, причины и следствия их внедрения. На сегодняшний день существуют довольно изощренные приемы фальсификации учета и отчетности. Для этой цели в конце года производят множество фиктивных операций, изменяющих деятельность предприятия на состояние, которое требуется владельцу. Вероятность обнаружения мошенничества в финансовой отчетности компаний, как показывает практика, небольшая. Отсутствует и строгая ответственность за подобного рода деяния. В результате мошенничество в финансовой отчетности становится выбором немалою числа компаний. В связи с этим обоснована актуальность осуществления контроля над правдивостью и точностью отражения бухгалтерских данных в финансовой отчетности, в частности, с помощью проведения комплексных исследований в данном направлении, в т. ч. и по поиску дополнительных индикаторов, указывающих на наличие мошенничества в финансовой отчетности.

Ключевые слова: баланс, фальсификация, вуалирование, исторический аспект.

Табл.: 1. **Библ.:** 15.

Мельник Зоряна Юрївна – соискатель, кафедра бухгалтерского учета и аудита, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины (ул. Героев Оборони, 15., Киев, 03041, Украина)

E-mail: ktg8@yandex.ru, Olja620@ukr.net

UDC 657.632.2

Melnyk Z. Yu. Financial Statements of Enterprises and Falsifying: the Historical Aspect

The article is aimed to study the historical aspect of the reasons, methods, and consequences of falsifying information in the reporting, especially in the financial statement. This is related to the fact that companies in many countries of the world are practicing «double» accounting, in order to hide the falsifying of accounts and expenses, while tax payments are understated, black cash banks are created, and payroll takes place without the appropriate charges. The article analyzes the views of scholars from various periods, their attitude to falsifying the accounting data, the causes and effects of the implementation. To date, there are plenty sophisticated methods of falsifying the accounting and reporting. For this purpose, at the end of the year, a variety of fictitious operations can be carried out to adjust the state of the company's activities to the requested by the owner. The probability of discovering the fraudulent financial reporting by companies, as practice shows, is relatively small. Also there is no strict liability for such acts. As a result, fraud in financial reporting is becoming the choice of many of the companies. Thus urgency of controlling the truthfulness and accuracy of reflecting the accounting data in the financial statements is substantiated, in particular by carrying out comprehensive research in this area, including the seeking by additional indicators, which can indicate the presence of fraud in financial statements.

Key words: financial statements, falsifying, veiling, historical aspect.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 15.

Melnyk Zoriana Yu. – Applicant, Department of Accounting and Auditing, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (vul. Geroyiv Oborony, 15., Kyiv, 03041, Ukraine)

E-mail: ktg8@yandex.ru, Olja620@ukr.net

На сьогоднішній день все частіше виявляються факти фальсифікації фінансової звітності, у тому числі балансу. Система господарювання організована таким чином, що власник постійно прагне до збільшення свого прибутку. Так, незважаючи на контроль з боку державних і громадських інститутів за дотриманням вимог стандартів, періодично виникають випадки, пов'язані з викривленням даних фінансової звітності й фінансовими шахрайствами. Вони завдають серйозного збитку суспільству в особі інвесторів і акціонерів.

Майстерні способи маніпулювання обліковими даними дають можливість грубо й відверто викривляти звітність у випадках, коли потрібно за будь-яку ціну зберегти видимість нормальної діяльності підприємства, ошукати громадян.

Питання фальсифікації бухгалтерського обліку та звітності розглядали в своїх працях Блатов Н. А. [1, с. 117], Євзлін З. П. [2, с. 27 – 84], Кіпарісов Н. А. [3, с. 126], Метьюс М. Р. і Перера М. Х. Б. [4, с. 73], Мухін А. Ф. [5, с. 11], Чижевська А. В. [6, с. 156].

Метою роботи є дослідження історичного аспекту здійснення фальсифікації інформації у звітності, поглядів вчених різних років на проблему визначення фальсифікації, способи її попередження.

Існує багато різноманітних способів фальсифікації бухгалтерського балансу, наведемо декілька прикладів:

- ✦ занесення записів у бухгалтерський баланс без зазначення їх достовірності;
- ✦ підвищення (зниження) загальної суми розділів активу і пасиву балансу;
- ✦ господарські операції, оформлені первинними обліковими документами, не зазначаються в бухгалтерському балансі;
- ✦ невірно складена кореспонденція бухгалтерських рахунків;
- ✦ господарські операції відображені в балансі на підставі підроблених документів, записів на бухгалтерських рахунках і в облікових регістрах;
- ✦ фальсифікація балансу шляхом порушення рівності господарських засобів підприємства джерелам їх утворення;
- ✦ фальсифікація балансу через завищення (зниження) залишків на початок звітного періоду розділів, статей балансу;
- ✦ фальсифікація балансу шляхом віднесення записів не на відповідній балансові статті тощо [8].

Причиною фальсифікації у середньовіччі був принцип приблизності, який лежав в основі вчинків людей. Вони поділяли явища на великі й маленькі, прикидали: більше – менше. Для повсякденного життя цього було достатньо. «... Людина епохи Відродження або середньовіччя, – писав А. Койре, – просто-напросто не вміла рахувати». Фізична робота здавалася легшою, ніж заповнення облікових регістрів і виконання арифметичних підрахунків. «У ті часи, – зазначав А. Койре, – найчастіше обчислення були помилковими і проводилися дуже повільно. Трохи більше, трохи менше... Яке це могло мати значення?». Обліковий консерватизм панував століттями. Звичка – ось головний принцип розрахункових

працівників. Коли Фібоначчі (1202 р.) ввів арабські цифри, знадобилося більше трьох століть, щоб бухгалтери усвідомили перевагу нових цифр. З поширенням арабських цифр і зростанням математичних знань «світом оволодіває ідея точності, і на зміну світу приблизності приходить світ прецизійності» [9, с. 113 – 114]. Цікаво відзначити, що точність підрахунків зростає в міру усвідомлення її відносності.

Найдивовижніше в застосуванні принципу облікової достовірності було те, що хоч він і виник лише в ХХ столітті, багато століть господарство могло функціонувати й поза цього принципу [10, с. 130]. Причинами цього була як свідомо фальсифікація, наприклад масове приховання позичкового відсотка (у книгах купців Балдовіно Ріккоманні (1272 – 1278 рр.) і Джентіле де Соссетті (1274 – 1310 рр.) замість слова «відсоток» фігурують: дохід, ціна, вартість, виграш, приріст, подарунок тощо), так і низький культурний рівень обліковців. Наприклад, у Венеції в 960 р. лише трохи більше половини купців вміли розписуватися [11, с. 48].

Поняття «вуалювання балансу» вперше застосував професор І. Ф. Шерр, під яким він розумів таку форму складання балансу, яка робить господарські факти незрозумілими або важко здійсненними, що призводить до неточності або неправдивої картини економічного стану певного підприємства. Вчений виділяв формальні та матеріальні засоби вуалювання балансу, які детально описані в його праці та узагальнені Л. І. Куликовою і А. Г. Гаранцевим (табл. 1).

Я. В. Соколов визначає вплив І. Шерра на дослідження достовірності балансу. «Проблеми економічного аналізу та управління підприємствами спонукали Шерра висунути проблему реальності балансу, яка залежить від ряду обставин. Насамперед на реальність впливають тривіальні помилки. У цьому відношенні Шерр, по суті, сформулював поняття «поля помилки» в часі та вказував, що звуження цього «поля» автоматично призводить до скорочення технічних помилок.

Основним моментом в реальності балансу він вважав оцінку. Якщо собівартість вище продажної ціни, то остання береться за оцінку, якщо продажні ціни вище собівартості, то вона і служить для оцінки. Подібна оцінка, а також створення численних резервів призводили до утворення прихованих джерел, що у відомих межах, як наслідок балансової політики, Шерр схвалює. Однак він же повинен був визнати, що ця політика швидко переходить у пряму фальсифікацію, причому остання невіддільна від комерційної практики. Шерр був першим, хто класифікував і проаналізував основні методи вуалювання балансу, до яких відносив: 1) з'єднання різнорідних майнових цінностей під однією назвою; 2) неправильне нарахування амортизаційних сум; 3) включення фіктивних дебіторів і кредиторів; 4) маніпуляції з переоцінкою матеріальних цінностей; 5) створення фіктивних фондів і резервів» [11, с. 184].

Комерційна практика того часу також знала чимало інших зловживань. Переважно об'єктами фальсифікацій виступали операційні рахунки (витрат, втрат, витрат майбутніх періодів і т. п.), фальсифікація доку-

Засоби вуалювання балансу [7]

Засоби вуалювання	Способи вуалювання
Вуалювання за допомогою формальної побудови балансу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неточне позначення. 2. Незрозуміле розчленування. 3. Об'єднання різнорідних майнових цінностей під однією назвою. 4. Об'єднання різнорідних майнових цінностей у загальні підсумкові суми. 5. Об'єднання в одну статтю майнових цінностей різної господарської якості. 6. Розподіл статей. 7. Компенсація статей активу статтями пасиву: а) підвищена оцінка статті активу шляхом надто низьких списань; б) надмірна оцінка шляхом включення нематеріальних цінностей. 8. Занадто низька оцінка статей балансу. 9. Невключення до балансу еventуальних зобов'язань. 10. Занадто низька оцінка статей активу. 11. Пропуск статті активу
Вуалювання за допомогою матеріальної зміни статей балансу	<ol style="list-style-type: none"> 12. Надто низька оцінка шляхом фінансово-технічних операцій. 13. Створення прихованих резервів шляхом перебільшеної оцінки статті пасиву
Вуалювання балансу як засіб ділової політики акціонерного товариства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Політика, що проводиться в інтересах підприємства. 2. Політика, що проводиться в основному в особливих інтересах окремих акціонерів. 3. Політика, що не відповідає інтересам підприємства, що проводиться шляхом зловживання владою в суспільстві

ментів (підроблення, виправлення тощо), також часто зустрічалися так звані «подвійні книги», одні (вірні) – для себе, інші (обманні) – для зовнішнього вживання [11, с. 199].

У XVIII ст. законодавчі норми, що регламентували бухгалтерський облік, мали досить загальний характер. Усі комерційні підприємства підпадали під дію «Указа о банкротях» 1740 р. Зокрема, стаття 36 цього документа встановлювала вимоги до оформлення реєстрів бухгалтерського обліку: «...Того ради хто в случае банкротства положенному по 31 пункту наказания обойтись хочет, тому содержат книги свои по обыкновенному купецкому обхождению чисто, порядочно, неизодрано и без чищения и скребления, и оные по окончании каждого года оканчивать и баланс свой чинить». У новій редакції указу від 1800 р. у доповнення до цієї норми наведено перелік книг, які слід було вести купцям, та визначена їх форма» [12, с. 54 – 55].

У дореволюційній Росії в обліку та звітності теж спостерігалися фальсифікації та викривлення. Наприкінці 1890-х років прогресивні бухгалтери закликали суспільство до боротьби з маніпулюванням в обліку та звітності. «Раніше, – наголошувалося в газеті «Новий час», – бухгалтерські звіти складалися з оптимістичною метою приховати дійсний стан від акціонерів і пайовиків. Зі встановленням процентного збору з прибутку «вся бухгалтерська винахідливість спрямовувалась на песимістичне приховування істинного стану речей від фіскальних органів» [1, с. 58].

У книзі «Балансоведение» (1931 р.) Н. А. Блатов, описуючи правила складання бухгалтерських балансів, підкреслював, що порушенням вимог складання балансу є вуалювання і фальсифікація. Причому «вуалювання іноді відбувається не через злий намір, а через незнання або певну неохайність укладачів балансу. Проте нерідкі ви-

падки, коли вуалювання здійснюється через корисні мотиви. Фальсифікація є «порушенням вимоги правильності, правдивості балансу; стаючи неправильним, баланс є викривленням, підробкою, фальсифікацією справжнього, правильного балансу, малоцінним його сурогатом. Фальсифікація завжди буває навмисною, і фальсифікований баланс є балансовим злочином» [1, с. 134].

У праці провідного російського вченого Н. А. Кіпарісова «Основы балансоведения. Построение балансов и анализ», написаній у 1928 р., також наголошувалося, що поняття «вуалювання» і «фальсифікація» досить важко розмежувати. Будь-яке затемнення балансу вже є його спотворенням, але все ж таки деяку різницю між цими двома поняттями провести можна. «Вуалювання, або затемнення балансу, – писав професор, – прагне приховати в балансі окремі сторони господарської діяльності або окремі відтинки стану господарства шляхом порушення принципу зрозумілості балансу, але без порушення заключного чистого прибутку і без зміни суми капіталів. Фальсифікація балансів припускає вже спотворення матеріального змісту балансу, частіше всього це призводить до викривлення досягнутих господарством результатів [3, с. 126].

У 20-х роках ХХ ст. вітчизняні бухгалтери, знаючи капіталістичну практику, переносили способи вуалювання звітності на радянську дійсність. Підкреслимо, що це суворо каралося законодавством. Сотні бухгалтерів відбували покарання за викривлення облікових даних. Капіталістична практика вуалювання обліку та звітності була практично викорінена. Навіть незначних порушень було б достатньо, щоб керівників, включаючи головних бухгалтерів, не підпускали до управління.

Між іншим, багато бід виникає тому, що менеджери не читають, не вміють і не хочуть вміти читати бухгалтерську звітність. Насправді, звітність, якій приділяється так багато уваги, невідомо чому належить до «парад-

них» документів. Вона дійсно не може дати адекватної відповіді на безліч питань менеджерів, адже обернена в минуле, це історія господарського життя підприємства. Але їй необхідно вміти реконструювати за допомогою спеціальної облікової методології. Звітність інколи спотворюється переважанням інтересів тих або інших груп, що беруть участь у господарських процесах і підготовці звітності, а тому не завжди адекватно відображає сприйняття менеджерами реальної господарської дійсності. Звітність, складена на підставі даних реального бухгалтерського обліку, завжди правдива та об'єктивна.

«Вірогідність виявлення шахрайства у фінансовій звітності компаній, як показує практика, невелика. Відсутня і суворота відповідальності за подібного роду діяння. У результаті шахрайство у фінансовій звітності стає вибором чималого числа компаній. Необхідно посилити увагу до цієї проблеми. Зокрема, до проведення комплексних досліджень у даному напрямі, у т. ч. і з пошуку додаткових індикаторів, які вказують на наявність шахрайства у фінансовій звітності. Справа в тому, що це питання до кінця ще не вирішено. А для інших – треба ще розробляти відповідний інструментарій їх пошуку. У міжнародній практиці (у США і цілому ряду інших країн) від зовнішніх аудиторів тепер вимагають обов'язкову перевірку фінансової звітності компаній на предмет наявності в ній фактів шахрайства» [13, с. 3].

Реалізація даних пропозицій дозволить вирішити лише частину проблем, які існують у даній сфері. Паралельно необхідно на рівні держави внести суттєві зміни в законодавчу базу, пов'язану з фінансовою звітністю підприємств, в якій навіть немає визначення поняття «шахрайство у фінансовій звітності». Відсутня і кримінальна відповідальність осіб за подібного роду дії, що в сучасних умовах (враховуючи тяжкість породжуваних такими злочинами наслідків) цілком можна розцінювати як аномальне явище. У країні явно не вистачає аналога закону Сарбейнса – Окслі, прийнятого в США в липні 2002 р., з упрощенням якого різко скоротилося число подібного роду економічних злочинів [14].

До тих пір, доки ми не будемо знати причин, які породжують фальсифікацію обліку і звітності, усунути це ганебне явище за допомогою «купленого» аудитора неможливо.

Наведемо основні причини, які спонукають до фальсифікації звітності:

- ✦ жорстка конкуренція;
- ✦ відсутній або слабкий державний нагляд за складанням звітності підприємством, незважаючи на його організаційно-правову форму та вид діяльності;
- ✦ низький рівень кваліфікації бухгалтерів та аудиторів, відсутність досвіду в складанні звітності, їх незнання загальних основ методики перевірки відповідності фактів господарського життя.
- ✦ особиста матеріальна зацікавленість управлінського персоналу підприємств і зовнішніх контролюючих органів – організаторів обліку та контролю;

- ✦ відсутність або занадто низький рівень адміністративної та кримінальної відповідальності менеджменту, бухгалтерів та аудиторів за фальсифікацію звітності [15, с. 76 – 77].

З метою недопущення повторення помилок країн з ринковою економікою у сфері регулювання бухгалтерського обліку і аудиту доцільно позитивні аспекти закону Сарбейнса – Окслі застосувати в національній системі, зокрема:

1) створити спостережну раду з питань фінансової звітності публічних компаній, яку наділити відповідними функціями, правами й відповідальністю перед суспільством. Вона повинна здійснювати весь комплекс заходів, пов'язаних з діяльністю аудиторських фірм, які проводять аудит фінансової звітності публічних компаній, починаючи від процедури реєстрації таких аудиторських фірм, а потім – систематичної перевірки їх діяльності на предмет дотримання стандартів проведення аудиту, його якості, та закінчуючи проведенням розслідувань, накладанням дисциплінарних стягнень і застосуванням санкцій до аудиторських фірм, які допустили порушення або зловживання;

2) розробити більш жорсткі критерії відбору аудиторських фірм, які допускаються до перевірки фінансових звітів публічних компаній;

3) посилити роль внутрішнього контролю, розробити спеціальні положення з відповідними функціями, правами та обов'язками внутрішніх аудиторів;

4) розробити правила щодо порядку розслідування шахрайств у фінансовій звітності; переглянути терміни зберігання документації аудиторських фірм (у межах 10 років);

5) розширити перелік заборонених послуг, які аудиторські компанії не можуть надавати своїм клієнтам. Слід передбачити норму, що стосується обов'язкової ротації партнера аудиторської компанії;

6) встановити чіткі правила щодо того, хто повинен підписувати фінансову звітність. Вважаємо, це необхідно зробити для генерального директора та головного бухгалтера компанії;

7) посилити відповідальність за викривлення фінансової звітності серед усіх осіб і структур, задіяних у її підготовці та контролі за її якістю [15, с. 77].

У законі Сарбейнса – Окслі передбачена відповідальність керівника компанії та її фінансового директора, які знали, що фінансова звітність не відповідає належним чином встановленим вимогам стосовно її повноти і достовірності та не забезпечує об'єктивного відображення фінансового стану й результатів діяльності компанії, але затвердили її. Порушники караються штрафом до 2 млн дол. і / або позбавленням волі на строк до 10 років. У ситуаціях, коли така фінансова звітність затверджувалася ними навмисно, з них стягується штраф до 5 млн дол. або позбавляються волі на строк до 20 років.

Передусім слід забезпечити, щоб у зовнішній звітності розкриття інформації, що стосується фінансових результатів, було аналогічне внутрішній, яка використовується для цілей управління.

Перша умова, якої треба дотримуватися в обліку, – це бути точним, друга – бути чітким і, наскільки можливо, простим.

Методики виявлення фальсифікації звітності, яку можна було б застосовувати для різних видів звітності, не може існувати через особливості господарювання підприємства, різні методики формування звітності. Також причиною є застосування кожний раз нових методів вуалювання, приховування даних фінансових звітах. Значимо основоположні індикатори, що можуть свідчити про здійснення фальсифікації звітності за певних умов:

- ✦ темпи зростання виручки від продажу вищі середньогалузевих;
- ✦ темпи зниження частки маржинального доходу у виручці при одночасному збільшенні виручки і зниженні частки маржинального доходу;
- ✦ темпи зростання оборотності дебіторської заборгованості (при її різкому зростанні/зниженні, порівняно з попереднім періодом) у днях;
- ✦ темпи зростання частки витрат, що припадають на виручку від продажів (якщо спостерігається її значна різниця порівняно з попереднім рівнем);
- ✦ темпи зростання фінансового важеля при його різкому коливанні, порівняно з попереднім періодом [13, с. 3].

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження було виявлено, що з початку формування бухгалтерського обліку і до сьогодення спостерігаються викривлення інформації у звітності. Якщо на етапі зародження обліку це могло відбуватися через недосконалість системи, помилки працівників, то в подальшому головною причиною стали намагання власників збільшити свій прибуток. Сьогодні змінилася техніка ведення бухгалтерського обліку і, відповідно, способи вуалювання та підробки балансу, інших форм звітності. На це слід звертати увагу в ході аналізу теперішнього складу бухгалтерської звітності, при підготовці кадрів бухгалтерів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Блатов Н. А.** Балансоведение. Курс общий / Н. А. Блатов. – Л.-М.: Гос. торг. изд., 1931. – 320 с.
2. **Евзлин З. П.** Балансы: как их составляют, разбирать и проверять. Техника ревизии, счетный анализ, экспертиза / З. П. Евзлин. – Ленинград: Издание автора, 1927. – 192 с.
3. **Кипарисов Н. А.** Основы балансоведения. Построение балансов и анализ / Н. А. Кипарисов. – М.: Издательство Наркомторга СССР и РСФСР, 1928. – 296 с.
4. **Мэтьюс М. Р.** Теория бухгалтерского учета: учебник / М. Р. Мэтьюс, М. Х. Б. Перера / Пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова, И. А. Смирновой. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 663 с.
5. **Мухин А. Ф.** Бухгалтерский учет в промышленности США / А. Ф. Мухин. – М.: Финансы, 1965. – 280 с.
6. **Чижевська Л. В.** Бухгалтерський баланс: проблеми теорії і практики: монографія / Л. В. Чижевська. – Житомир: ЖІТІ, 1998. – 408 с.
7. **Куликова Л. И.** Балансовая политика как учетная категория / Л. И. Куликова, А. Г. Гаринцев // Бухгалтерский учет. – 2006. – № 17. – С. 70 – 76.

8. Бухгалтерський баланс в господарській діяльності та його значення в юридичній практиці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/2783/108/>

9. **Койре А.** Очерки истории философской мысли / А. Койре. – М.: Прогресс, 1985.

10. **Блок М.** Апология истории, или ремесло историка / М. Блок. – М.: Наука, 1973. – 246 с.

11. **Соколов Я. В.** Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: учебное пособие для вузов. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

12. Устав о банкротях 1740 года. Печатан при Сенате, 1740. – 15 с.

13. **Гетьман В. Г.** Оценка применения МСФО зарубежными пользователями и российскими специалистами: опыт и проблемы / В. Г. Гетьман // Все для бухгалтера. – 2006. – № 23. – С. 3 – 10.

14. **Зубілевич С. Я.** Закон Сарбейнса – Окслі та його вплив на аудит системи внутрішнього контролю в Україні / С. Я. Зубілевич // Школа професійного бухгалтера. – 2011. – Січ. (№ 1). – С. 9 – 12.

15. **Бутинець Ф. Ф.** Альфа і омега бухгалтерського обліку, або Моя болісна несповідь / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «РУТА», 2007. – 328 с.

REFERENCES

Blatov, N. A. *Balansovedenie* [Maintain balance]. Leningrad; Moscow: Gos. org. izd., 1931.

“Bukhhalterskyi balans v hospodarskii diialnosti ta ioho znachennia v iurydychnii praktytysi” [Balance in economic activity and its importance in the practice of law]. <http://vuzlib.com/content/view/2783/108/>

Blok, M. *Apologii istorii, ili remeslo istorika* [Apology history, or craft of the historian]. Moscow: Nauka, 1973.

Butynets, F. F. *Alfa i omega bukhhalterskoho obliku, abo Moia bolisna nespovid* [Alpha and Omega accounting or not my painful confession]. Zhytomyr: RUTA, 2007.

Chyzhevska, L. V. *Bukhhalterskyi balans: problemy teorii i praktyki* [Balance: problems of theory and practice]. Zhytomyr: ZhITI, 1998.

Evzlin, Z. P. *Balansy: kak ikh sostavliat, razbirat i proveriat. Tekhnika revizii, schetnyy analiz, ekspertiza* [Balance: how to be, disassemble and inspect. Appliances audit counting analysis, examination]. Leningrad: Izdanie avtora, 1927.

Getman, V. G. “Otsenka primeneniia MSFO zarubezhnymi polzovateliami i rossiyskimi spetsialistami: opyt i problemy” [Evaluation of the application of IFRS by foreign users and Russian specialists: experience and problems]. *Vse dlia bukhhaltera*, no. 23 (2006): 3-10.

Koyre, A. *Ocherki istorii filosofskoy mysli* [Essays on the history of philosophical thought]. Moscow: Progress, 1985.

Kiparisov, N. A. *Osnovy balansovedeniia. Postroenie balansov i analiz* [Basics of balance. The construction and analysis of balance sheets]. Moscow: Izdatelstvo Narkomtorga SSSR i RSFR, 1928.

Kulikova, L. I., and Garintsev, A. G. “Balansovaia politika kak uchetnaia kategoriiia” [Carrying policy as an accounting category]. *Bukhhalterskiy uchet*, no. 17 (2006): 70-76.

Mukhin, A. F. *Bukhhalterskiy uchet v promyshlennosti SShA* [Accounting in the US industry]. *Bukhhalterskiy uchet v promyshlennosti SShA* / A. F. Mukhin. - M.: Finansy, 1965.

Metius, M. R., and Perera, M. Kh. *Teoriia bukhhalterskogo ucheta* [Accounting Theory]. Moscow: Audit; YuNITI, 1999.

Sokolov, Ya. V. *Bukhhalterskiy uchet: ot istokov do nashikh dnei* [Accounting: from the beginnings to the present day]. Moscow: Audit; YuNITI, 1996.

“Ustav o bankrotakh 1740 goda. Pechatan pri Senate” [Charter of the bankrupt in 1740. Prints of the Senate], 1740.

Zubilevych, S. Ya. “Zakon Sarbeinsa – Okslі ta ioho vplyv na audyt systemy vnutrishnyoho kontroliu v Ukraini” [Sarbanes – Oxley Act and its impact on the audit of internal control system in Ukraine]. *Shkola profesiinoho bukhhaltera*, no. 1 (2011): 9-12.